

К. В. Копійка,

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-7340-905X>

СУДОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ У ПРАВІ

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна

E-mail: kirillkopyka@gmail.com

Мета: здійснити дослідження проблеми судового забезпечення принципу рівності у правів шляхом аналізу та узагальнення наукових розвідок та відповідної судової практики Конституційного Суду України, Верховного Суду та Європейського суду з прав людини та визначити і основні стандарти і правові позиції судочинства. **Методи дослідження:** порівняльно-правовий, системно-структурний, аналізу та узагальнення наукових праць і судових рішень, інтерпретації тощо. **Результати:** встановлена актуальність судового забезпечення функціонування принципу рівності як ключового механізму його реалізації. Визначено такі основні аспекти діяльності судочинства як ефективного засобу захисту права людини і громадянина на рівність та досягнення рівного та недискримінаційного доступу громадян до суду. Обґрунтована доцільність вивчення питання взаємодії трьох рівнів судового забезпечення - конституційного, касаційного та міжнародного. **Обговорення:** дослідження єдиної системи судових інстанцій як суб'єктів формування змісту принципу рівності дозволило конкретизувати критерії допустимої диференціації, сформувані стандарти обґрунтованості відмінного ставлення та визначити межі дискреції держави. Встановлено, що судова практика набуває статусу індикатора ефективності реального рівня забезпечення рівності, чутливості правової системи до нових форм нерівності та ступеня імплементації європейських стандартів. В цілому взаємодія національної та європейської судової практики сприяє переходу від формального до матеріального розуміння рівності та формує сучасні стандарти її судового забезпечення.

Ключові слова: принцип рівності; судове забезпечення; судова практика; правозастосування; дискримінація; Конституційний Суд України; Верховний Суд; Європейський суд з прав людини.

Постановка проблеми та її актуальність.

Ключовим механізмом функціонування принципу рівності є його судове забезпечення, оскільки саме судова влада трансформує конституційні засади принципу рівності у праві у конкретні правові стандарти та обов'язкові для застосування підходи. Окрім того, судова практика виконує не лише правозахисну, а й нормотворчу та виховну функції, вибудовуючи розуміння громадянами реальність принципу рівності та рівень довіри до держави та формуючи таким чином правову свідомість суспільства.

Актуальність дослідження судового забезпечення принципу рівності обумовлена насампе-

ред удосконаленням публічного управління, оскільки соціально-економічні зміни в державі та перерозподіл соціальних гарантій і статусів, які ускладнюються умовами воєнного стану, вимагають судового забезпечення відповідності вимогам конституційності та пропорційності. Особливої уваги вказане забезпечення потребує в умовах кризових обмежень, які об'єктивно супроводжуються дискрецією держави і потребують судових гарантій недопущення необґрунтованих привілеїв, вибіркості або дискримінаційних практик.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Актуальність піднятої проблеми обумовила

помітну увагу до неї вчених-правознавців – як зарубіжних, так і вітчизняних. Передусім варто звернути увагу на здійснений Жаклін Бек (Jasmin Beck) аналіз прецедентного права Європейського суду з прав людини щодо гарантії рівності, передбаченої статтею 14 Європейської конвенції з прав людини. Здійснений дослідницею глибокий аналіз судової практики дає підстави для твердження щодо загального дотримання ЄСПЛ моделі рівності як недискримінації. Особливо важливим видається підкреслення важливості Суду як суб'єкта виправлення найсерйозніших форм дискримінації – за ознакою раси, статі, сексуальної орієнтації чи релігії, що забезпечує йому підтримку більш прогресивних членів політичного спектру в різних державах-членах [1].

Розглядаючи судове забезпечення рівності у демократичному суспільстві Даніель Аллен (Danielle Allen) у монографії «Правосуддя через демократію» досліджує концепт рівності системно та диференційовано через виділення соціальної, економічної та політичної рівності. При цьому авторка визначає найоптимальнішим способом досягнення рівності і справедливості, необхідних для процвітання людства лібералізм розподілу влади [2].

Цікаві та осучаснені підходи, актуальність яких обумовлена розширенням концепції рівності у системі судочинства визначають Джаннека Герардса та Фредеріка Бургезіуса (Janneke Gerards, Frederik Zuiderveen Borgesius), які пропонують розширити підстави захищених ознак недискримінації шляхом алгоритмічного прийняття рішень із застосуванням штучного інтелекту. Авторки обґрунтовано переконують, що алгоритмічне прийняття рішень та подібні типи штучного інтелекту (ШІ) можуть призвести до покращень у всіх секторах суспільства, але також можуть мати дискримінаційні наслідки, шляхом диференціації за незахищеними ознаками (тип браузера, номер будинку, тощо), що є способом обходу законодавства про недискримінацію [3].

Подібні дослідження чітко визначають, як принцип рівності реалізується в умовах технічних рішень і цифрових інструментів. А їх актуальність обумовлює увагу до вказаної про-

блематики значної кількості дослідників, у тому числі і вітчизняних авторів. Так, О.О. Барабаш, досліджуючи проблему юридичних та етичних меж застосування штучного інтелекту в системі правосуддя, вказує на актуальність наукового аналізу потенційних переваг і ризиків, які безпосередньо впливають із використання математичних моделей для обробки процесуальних даних та прогнозу аналітики і підкреслює необхідність поєднання застосування ШІ з принципом рівності, прозорості й пояснюваності алгоритмічних рішень [4].

Д. Барабаш досліджуючи правові засади здійснення судочинства з точки зору імплементації досвіду Європейського Союзу в українське процесуальне право, звертає увагу на тісний зв'язок принципу рівності з іншими принципами правосуддя [5]. Є. Пеліхос піднімає питання процесуальної рівності сторін у адміністративному процесі та забезпеченням їх рівних прав і можливостей в участі в ньому та підкреслює, що превентивні заходи і незалежність національних органів забезпечують створення чіткої системи, яка гарантує рівність перед законом та захищає права та свободи кожного із громадян [6].

Безумовно важливими у загальній проблематиці рівності у системі судочинства займають питання недискримінаційних стандартів суду за гендерною ознакою. Саме гендерний компонент Т. Головань вважає визначальним у загальному реформуванні судової системи вказуючи, що якість правосуддя безпосередньо пов'язана з забезпеченням рівного доступу жінок до судових процедур, та захисту їхніх прав [7]. Л. Мелех, Б. Мелех та В. Лісовська визначають проблему гендерної рівності як одну з ключових у контексті утвердження принципів правової держави та недискримінації і підкреслюють значимість компетенцій щодо реалізації принципу рівності прав і можливостей жінок та чоловіків у процесі здійснення судочинства як вагомого компонента професійної освіти і підготовки майбутніх суддів [8].

Аналогічну позицію щодо значимості гендерної компетентності судді як вагомого фактора рівного доступу до правосуддя займає і Т. Фулей, яка визначає п'ять основних гендер-

них компетенцій судді [9]. Повністю погоджуючись з наведеними науковими позиціями щодо виняткової вагомості гендерної компетентності суддів наголошуємо і на непересічній актуальності фаховості та відповідальності представників суддівського корпусу для здійснення судочинства на засадах рівності і недискримінації. Для підтвердження вказаної думки варто звернутися до наукової позиції В. Стратонова та В. Рибалка, які обґрунтовують умови ефективності застосування дисциплінарної відповідальності суддів за порушення засад рівності та змагальності [10].

Мета статті – здійснити дослідження проблеми судового забезпечення принципу рівності у правів шляхом аналізу та узагальнення наукових розвідок та відповідної судової практики Конституційного Суду України, Верховного Суду та Європейського суду з прав людини та визначити і основні стандарти і правові позиції судочинства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Узагальнення наукових розвідок проблематики ролі судочинства у забезпеченні принципу рівності дозволили констатувати, що найчастіше науковці розглядають судочинство в якості ефективного засобу захисту права людини і громадянина на рівність а також приділяють значну увагу питанням досягнення рівного та недискримінаційного доступу громадян до суду. Також варто вказати, що попри значну кількість досліджень окремих аспектів антидискримінаційного захисту, недостатньо висвітленим залишається питання взаємодії трьох рівнів судового забезпечення - конституційного, касаційного та міжнародного.

Аналізуючи рівні судового забезпечення принципу рівності насамперед потрібно звернути увагу на роль Конституційного Суду України як органу конституційної юрисдикції, що забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України [11].

Саме завдяки діяльності Конституційного Суду України принцип рівності набуває реального змісту через тлумачення положень статті 24 Конституції України; формування критеріїв допустимості диференціації (до яких відносяться обґрунтованість мети, пропорційність і розумність); визначення меж дискреції законодавця та визнання неконституційними норм, що створюють необґрунтовані привілеї або обмеження.

Результати аналізу практики Конституційного Суду України свідчать, що причинами розгляду стали такі питання, пов'язані з дотриманням принципу рівності як забезпечення рівних юридичних можливостей як матеріального, так і процесуального характеру для реалізації однакових за змістом та обсягом прав і свобод; рівності сторін судового процесу; рівного доступу до права бути обраним народним депутатом України; необхідності забезпечення всім людям рівних правових можливостей як матеріального, так і процесуального характеру для реалізації однакових за змістом та обсягом прав і свобод; рівного доступу до професій; вимоги визначеності, ясності і недвозначності правової норми, що забезпечує її однакове застосування та відповідає принципам рівності і справедливості; визначення, що всі відмінності у привілеях чи обмеженнях щодо різних категорій індивідів, встановлені законом, не можуть бути пов'язані з ознаками, передбаченими частиною другою статті 24 Конституції України; можливості застосування диференційованого підходу до певних правовідносин, та невизнання дискримінацією дії, які не обмежують прав та свобод інших осіб і не створюють перешкод для їх реалізації, а також не надають необґрунтованих переваг за певними ознаками особам, стосовно яких застосовуються позитивні дії тощо [12].

Конкретизуючи вказані аспекти варто звернути увагу на справу Конституційного Суду України щодо соціальних гарантій (рішення від 22.05.2008 № 10-рп/2008), що визначає правову позицію, згідно з якою принцип рівності не виключає диференціації, а різний правовий режим допустимий, якщо він має об'єктивну і розумну мету, є пропорційним та не носить довільного характеру. Фактично вказаним

рішенням сформульовано базовий тест допустимості відмінностей у правовому регулюванні [13]. Правова позиція стосовно розвитку принципу заборони необґрунтованих преференцій встановлена у рішенні Суду від 07.10.2009 № 25-рп/2009 у справі щодо пенсійного забезпечення згідно з яким держава не може встановлювати необґрунтовані привілеї для окремих категорій, а рівність означає однакові підходи до осіб у однаковому правовому становищі [14].

Особливої актуальності в умовах воєнного стану набуває встановлений Конституційним Судом України правовий стандарт балансу рівності та бюджетних обмежень, який знайшов своє місце у справі щодо обмеження соціальних виплат (рішення від 26.12.2011 № 20-рп/2011). Позиція Суду полягає у тому, що соціально-економічні труднощі можуть бути підставою для окремих обмежень за умови, якщо вони будуть відповідати принципам справедливості, розумності та пропорційності [15].

Таким чином, Конституційний Суд запобігає нормативній дискримінації; формує доктрину формальної та матеріальної рівності та забезпечує системність антидискримінаційної політики держави в цілому.

Верховний Суд як найвища судова установа в Україні формує обґрунтовану правову позицію стосовно застосування всіма судами у подальшій роботі конкретних норм матеріального права або дотримання норми процесуального права, що була неправильно використана судом, і таким чином спрямовує судову практику в єдине і правильне правозастосування; на прикладі конкретної справи роз'яснює зміст акта законодавства в аспекті його розуміння та реалізації на практиці в інших справах із зазначенням обставин, які потрібно враховувати при застосуванні тієї чи іншої правової норми.

Безпосередньо у забезпеченні принципу рівності роль Верховного Суду полягає у тому, що він на рівні правозастосування сприяє єдності судової практики щодо принципу рівності; формує стандарти оцінки дискримінації у трудових, соціальних, адміністративних, податкових та інших спорах; застосовує принцип однакового підходу до подібних правовідносин та розвиває практику посилання на міжнародні

стандарти та практику ЄСПЛ. При цьому особливого значення набувають заборона вибіркового застосування закону, забезпечення рівного доступу до правосуддя та запобігання непрямій дискримінації.

Передусім необхідно звернути увагу на правову позицію Суду, висловлену у Постанові від 27 січня 2025 року у справі № 910/14503/23, згідно з якою принцип рівності всіх осіб перед законом втілюється шляхом однакового застосування судом тієї самої норми закону в однакових справах щодо різних осіб, що гарантує розумну передбачуваність судового рішення відповідно до принципу правової визначеності, що є одним із фундаментальних аспектів верховенства права [16]. Таким чином Суд чітко сформулював одну з ключових функцій своєї діяльності - забезпечення єдності судової практики, яке полягає у однаковому застосуванні правових норм у подібних спорах, виключає довільне диференціювання осіб у застосуванні законодавства та гарантує рівність всіх осіб перед законом через однаковість судового правозастосування.

Таким чином Верховний Суд тісно пов'язує принцип рівності з верховенством права вказуючи на неможливість відокремлення їх один від одного та підтверджуючи, що суд при застосуванні матеріальних норм має виходити з конституційних гарантій рівності прав і свобод, а вирішення спору щодо соціального захисту передбачає застосування норми прямої дії Конституції, включно з принципом відсутності дискримінації. Вказана позиція висловлена у Постанові Верховного Суду від 10 грудня 2024 року у справі № 240/19209/21, яка стосувалася питань призначення одноразової грошової допомоги. Судом поновлено право на отримання такої допомоги у зв'язку з захворюванням, пов'язаного з проходженням військової служби саме з посиланням на принцип верховенства права (дотримання прав людини, відсутність дискримінації і рівність перед законом) [17]. Окрім того необхідно звернути увагу на актуальність проблематики судового захисту прав військовослужбовців, яка є надзвичайно важливою у наш час.

Необхідно звернути увагу і на судовий стандарт Верховного Суду у кримінальному провадженні, який полягає у визначенні рівності учасників процесу не лише як формального, але і сутнісного елемента забезпечення справедливості. Так, Верховний Суд скасував ухвалу апеляційного суду, який розглянув справу без участі захисника, і вказав на порушення принципу рівності сторін у процесі. Саме подібне рішення обґрунтовує тлумачення рівності сторін у процесі як обов'язкового елементу справедливого розгляду [18].

Рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом відповідає право учасників справи на участь у судових засіданнях, а розгляд справи за відсутності позивача, який подав заяву про відкладення розгляду справи у зв'язку з хворобою та проходження ним лікування, а також позбавлення його прав, як учасника справи, зокрема, на подання заперечення проти заяви відповідача про розгляд справи в порядку письмового провадження є порушенням статті 129 Конституції України та статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [19].

Безумовно обґрунтованим є неодноразове звернення Верховного Суду до проблем захисту прав дитини в тому числі і з урахуванням дотримання при цьому принципу рівності. У якості прикладу можна навести Постанову у справі № 542/1428/18 від 30 березня 2021 року, яка визначає рівність прав батьків щодо дитини як похідну від прав та інтересів самої дитини на гармонійний розвиток та належне виховання, що вимагає першочергового визначення та врахування інтересів дитини, а вже тільки потім права батьків [20].

Практика Верховного Суду встановлює основними шляхами реалізації принципу рівності перед законом однакове застосування правових норм у подібних правовідносинах, недопущення необґрунтованого різного правового режиму для осіб у співставних умовах, а також забезпечення рівності процесуальних можливостей сторін.

Виняткової ваги для системи національного судочинства в цілому і у частині судового захисту принципу рівності зокрема набуває практи-

ка Європейського суду з прав людини, яка має системоутворююче значення для України як джерело права. Важливими аспектами практики ЄСПЛ є її зорієнтованість на матеріальне (фактичне) розуміння рівності, формування європейських стандартів стандарти правосвідомості щодо рівності та безумовний правоорієнтований вплив на позиції Конституційного і Верховного судів України.

Практика ЄСПЛ в цілому базується на антидискримінаційному стандарті Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка чітко вказує на заборону дискримінації як за визначеними захищеними ознаками (статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження), так і за іншими ознаками [21]. І цінність судової практики ЄСПЛ полягає саме в тому, що його рішення можуть розширювати перелік захищених відповідно до Конвенції антидискримінаційних ознак, які базуються на прецедентному праві набувають законотворчого статусу і слугують орієнтиром для подальшого дотримання прав людини у тому числі і у аспекті рівності. Окрім того актуальним є і звернення Суду до проблем непрямої дискримінації, визнання та протидія якій суттєво розширює нормативно-правові рамки забезпечення принципу рівності на міжнародному рівні.

Ключовим стандартом ЄСПЛ у розгляді справ, пов'язаних з дотриманням рівності є принцип «рівного ставлення у подібних ситуаціях», реалізація якого досягається шляхом визначення наявності (відсутності) різниці у ставленні, з'ясування - чи перебувають особи у подібному становищі та встановлення, чи має наявна відмінність об'єктивне і розумне виправдання. Обґрунтована відповідь на зазначені питання надає можливість встановити чи мала місце у досліджуваних випадках дискримінація. Вищезазначені положення підтверджуються конкретними рішеннями з судової практики ЄСПЛ, серед яких передусім варто вказати на справу *Thlimmenos v. Greece* (2000), предметом якої стала відмова влади у призначенні заявника на посаду на підставі того, що

він був засуджений за відмову носити військову форму через релігійні переконання. Прийнявши рішення на користь заявника Суд сформулював ключову позицію згідно з якою дискримінацією є не лише різне ставлення до подібних осіб, а й однакове ставлення до осіб у різних ситуаціях, коли необхідна диференціація [22].

Визнання непрямої дискримінації чітко проглядається у рішенні ЄСПЛ у справі *D.H. and Others v. Czech Republic* (2007) з приводу зарахування дітей ромської національності до спеціальних шкіл для дітей з особливими потребами, у тому числі тих, що мають розумові вади або належать до уразливих соціальних груп, що було на думку заявників дискримінацією за ознакою расового або етнічного походження при здійсненні права на освіту. Погоджуючись з доводами заявників, Суд підкреслив, що непряма дискримінація існує там, де нейтральна на перший погляд норма, критерій або практика ставлять значну кількість осіб у невідгідне становище порівняно з іншими особами, якщо тільки така норма, критерій або практика не є доречними і необхідними і не можуть бути виправданими об'єктивними причинами [23].

Взаємозв'язок принципу рівності з принципом ефективності правового захисту простежується у рішенні у справі *Case of Burmych and Others v. Ukraine* (2017), у якому проблема невиконання судових рішень щодо соціальних виплат розглянута як системна. При цьому відхилення Судом понад 12 000 заяв щодо невиконання Україною рішень національних судів супроводжувалося відзначенням, що такі справи повинні розглядатися всередині країни. На Україну було покладена необхідність вжиття загальних заходів для усунення першопричин та забезпечення ефективного внутрішнього засобу правового захисту під контролем Комітету міністрів [24]. Необхідно вказати на ефективність такого рішення, оскільки у наступні роки Комітет міністрів відзначив створення в Україні цілеспрямованого, ефективного механізму виконання судових рішень, що забезпечило постійний, хоча і повільний прогрес [25].

Висновки. Визначаючи ефективність судового забезпечення принципу рівності необхідно

підкреслити непересічну важливість саме комплексного рівневого підходу до такого, що досягається шляхом дослідження єдиної системи судового захисту на трьох взаємопов'язаних рівнях: конституційному (Конституційний Суд України), касаційному (Верховний Суд), та наднаціональному (Європейський суд з прав людини). Такий підхід дозволив виявити механізми узгодження стандартів рівності та їх реальний вплив на національну правозастосовну практику.

В цілому практика Конституційного Суду України, Верховного Суду та Європейського суду з прав людини сформувала єдиний підхід до розуміння принципу рівності, який ґрунтується на забороні довільної диференціації, необхідності об'єктивного і розумного виправдання відмінностей, дотриманні принципу пропорційності та забезпеченні однакового застосування права у подібних правовідносинах. Взаємодія національної та європейської судової практики сприяє переходу від формального до матеріального розуміння рівності та формує сучасні стандарти її судового забезпечення.

Література

1. Jasmin Beck. European Court of Human Rights: Equality's Guardians: How Courts Conceptualize Equal Protection and Non-Discrimination Guarantees. Niels Petersen (ed.). Oxford Academic. 2025. URL: https://academic.oup.com/book/60507/chapter/522668807?utm_source=chatgpt.com&login=false (дата звернення: 18.02.2026).
2. Allen, Danielle. Justice by Means of Democracy. Chicago. University of Chicago Press. 2023. DOI: 10.1007/s12115-023-00923-z.
3. Janneke Gerards, Frederik Zuiderveen Borgesius. Protected Grounds and the System of Non-Discrimination Law in the Context of Algorithmic Decision-Making and Artificial Intelligence / Colorado Technology Law Journal 2022. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2509.08837>.
4. Барабаш О.О. Юридичні та етичні межі застосування штучного інтелекту в системі правосуддя. *Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період: матеріали наукового семінару (20 черв. 2025 р.)*. Львів: ЛьвДУВС, 2025. С. 14–18. URL:

chrome-extension://efaidnbmnnpbpcjpcglclefindmkaj/https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/9087/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%20%20document%20%2843%29.pdf (дата звернення: 18.02.2026).

5. Барбаш Д. Правові засади здійснення правосуддя: імплементація в українське законодавство досвіду Європейського Союзу. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2024. Вип. 4(37). С. 139-157. DOI: 10.32353/khrife.4.2024.09.

6. Пеліхос Є.М. Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення прав та свобод людини і громадянина в системі правосуддя України. *Київський часопис права*. 2025. № 3. С. 224–230. URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/679> (дата звернення: 24.02.2026).

7. Головань Т.Г. Гендерні аспекти професійної діяльності суддів. *Збірник наукових праць ХНПУ імені Г.С. Сковороди «Право»*. 2025. № 41. С. 217–227. DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2025.41.24>.

8. Мелех Л.В., Мелех Б.В., Лісовська В.Ю. Реалізація конституційного права рівності крізь проблематику гендерності при здійсненні правосуддя. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридична*. 2025. С. 3-10. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/9111> (дата звернення: 24.02.2026).

9. Фулей Т. Вплив гендерної компетентності судді на забезпечення рівного доступу до правосуддя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Том 3 № 75. С. 107-117. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/276751> (дата звернення: 24.02.2026).

10. Стратонов В., Рибалко В. Дисциплінарна відповідальність суддів за порушення засад рівності та змагальності. *Юридична психологія*. 2023. № 1(32). С. 16-22. URL: <https://psychped.navs.edu.ua/index.php/psychped/article/view/1565> (дата звернення: 24.02.2026).

11. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 лип. 2017 р. № 2136-VIII. Редакція від 20.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text> (дата звернення: 18.02.2026).

gov.ua/laws/show/2136-19#Text (дата звернення: 18.02.2026).

12. Конституційний Суд України: Офіційний вебсайт. Каталог юридичних позицій Конституційного Суду України (за рішеннями, висновками). URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/310-pryncyp-rivnosti-konstytucijnyh-prav-i-svobod-gromadyan-ukrayiny> (дата звернення: 24.02.2026).

13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 65 розділу I, пунктів 61, 62, 63, 66 розділу II, пункту 3 розділу III Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» 22 трав. 2008 р. № 10-рп/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-08#Text> (дата звернення: 24.02.2026).

14. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 2 частини першої статті 49, другого речення статті 51 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 7 жовт. 2009 р. № 25-рп/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v025p710-09#Text> (дата звернення: 25.02.2026).

15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 49 народних депутатів України, 53 народних депутатів України і 56 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» від 26 груд. 2011 р. № 20-рп/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-11#Text> (дата звернення: 25.02.2026).

16. Постанова Верховного Суду від 27 січ. 2025 р. у справі № 910/14503/23. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishe-nnya_sud_palat_kgs_vs/2025_01_27_910_14503_23 (дата звернення: 28.02.2026).

17. Постанова Верховного Суду від 10 груд. 2024 р. у справі № 240/19209/21. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_sud_palat/2024_12_17_240_19209_21 (дата звернення: 28.02.2026).

18. Постанова ККС ВП від 05 лип. 2022 р. у справі № 720/1277/20. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_kks_vp_vid_05_07_2022_roku_u_spravi_720_1277_20_1/ (дата звернення: 28.02.2026).

19. Постанова Верховного Суду від 13 трав. 2020 р. у справі № 814/2148/16. URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/2657/document/2772> (дата звернення: 28.02.2026).

20. Постанова Верховного Суду від 30 берез. 2021 р. у справі № 542/1428/18. URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/3823/document/3963> (дата звернення: 02.03.2026).

21. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). Рим, 4.XI.1950. Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 15.07.2025).

22. European Court of Human Rights. CASE OF THLIMMENOS v. GREECE (Application no. 34369/97). 6 April 2000. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-58561%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58561%22]}) (дата звернення: 03.03.2026).

23. European Court of Human Rights. СПРАВА Д.Н. ТА ІНШІ ПРОТИ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ [CASE OF D.H. AND OTHERS v. THE CZECH REPUBLIC] (Заява no. 57325/00). 13 листоп. 2007 р. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-117744%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-117744%22]}) (дата звернення: 03.03.2026).

24. European Court of Human Rights. Burmych and Others v. Ukraine (striking out) [GC] - 46852/13, 47786/13, 54125/13 et al. Judgment 12.10.2017 [GC]. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22002-11722%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22002-11722%22]}) (дата звернення: 03.03.2026).

25. BURMYCH AND OTHERS v. Ukraine. Status of Execution. URL: [https://hudoc.exec.coe.int/eng#{%22execidentfier%22:\[%22004-47973%22\]}](https://hudoc.exec.coe.int/eng#{%22execidentfier%22:[%22004-47973%22]}) (дата звернення: 03.03.2026).

References

1. Beck J. European Court of Human Rights: Equality's Guardians: How Courts Conceptualize Equal Protection and Non-Discrimination Guarantees. In: Petersen N. (ed.). Oxford Academic, 2025. URL: https://academic.oup.com/book/60507/chapter/522668807?utm_source=chatgpt.com&login=false (data zvernennya: 18.02.2026).

2. Allen D. Justice by Means of Democracy. Chicago: University of Chicago Press, 2023. DOI: 10.1007/s12115-023-00923-z.

3. Gerards J., Zuiderveen Borgesius F. Protected Grounds and the System of Non-Discrimination Law in the Context of Algorithmic Decision-Making and Artificial Intelligence. Colorado Technology Law Journal, 2022. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2509.08837>.

4. Barabash O.O. Yurydychni ta etychni mezhi zastosuvannya shturnoho intelektu v systemi pravosuddia. *Konstytutsiini prava i svobody liudyny ta hromadianyna v umovakh viiny ta pisliavoiennyi period: materialy naukovooho seminaru* (20 cherv. 2025 r.). Lviv: LvDUVS, 2025. P. 14–18. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/9087/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%20%20document%20%2843%29.pdf> (data zvernennya: 18.02.2026).

5. Barbash D. Pravovi zasady zdiisnennia pravosuddia: implementatsiia v ukrainske zakonodavstvo dosvidu Yevropeiskoho Soiuzu. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, 2024, issue 4 (37), pp. 139–157. DOI: 10.32353/khrife.4.2024.09.

6. Pelikhos Ye.M. Poniattia ta zmist administratyvno-pravovoho zabezpechennia prav ta svobod liudyny i hromadianyna v systemi pravosuddia Ukrainy. *Kyivskyi chasopys prava*, 2025, no. 3, pp. 224–230. URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/679> (data zvernennya: 24.02.2026).

7. Holovan T.H. Henderni aspekty profesiinoi diialnosti suddiv. *Zbirnyk naukovykh prats KhNPU imeni H. S. Skovorody “Pravo”*, 2025, no. 41, pp. 217–227. DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2025.41.24>.

8. Melekh L.V., Melekh B.V., Lisovska V.Yu. Realizatsiia konstytutsiinoho prava rinvnosti kriz

problematyku hendernosti pry zdiisnenni pravosuddia. Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Serii: Yurydychna, 2025, pp. 3–10. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/9111> (data zvernennya: 24.02.2026).

9. Fulei T. Vplyv hendernoi kompetentnosti suddi na zabezpechennia rivnogo dostupu do pravosuddia. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo, vol. 3, no. 75 (2023), pp. 107–117. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/276751> (data zvernennya: 24.02.2026).

10. Stratonov V., Rybalko V. Dystsyplinarna vidpovidalnist suddiv za porushennia zasad rivnosti ta zmahalnosti. Yurydychna psykholohiia, 2023, no. 1 (32), pp. 16–22. URL: <https://psychped.navs.edu.ua/index.php/psychped/article/view/1565> (data zvernennya: 24.02.2026).

11. Pro Konstytutsiinyi Sud Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.07.2017 No. 2136-VIII. Redaktsiia vid 20.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text> (data zvernennya: 18.02.2026).

12. Konstytutsiinyi Sud Ukrainy: Ofitsiinyi vebсайт. Kataloh yurydychnykh pozytsii Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy (za rishenniamy, vysnovkamy). URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/310-pryncyp-rivnosti-konstytutsiynykh-prav-i-svobod-gromadyan-ukrayiny> (data zvernennya: 24.02.2026).

13. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 22 travnia 2008 roku No. 10-rp/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-08#Text> (data zvernennya: 24.02.2026).

14. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 7 zhovtnia 2009 roku No. 25-rp/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v025p710-09#Text> (data zvernennya: 25.02.2026).

15. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 26 hrudnia 2011 roku No. 20-rp/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-11#Text> (data zvernennya: 25.02.2026).

16. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 27 sichnia 2025 roku u spravi No. 910/14503/23. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_sud_palat_kgs_vs/2025_01_27_910_14503_23 (data zvernennya: 28.02.2026).

17. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 10 hrudnia 2024 roku u spravi No. 240/19209/21. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_sud_palat/2024_12_17_240_19209_21 (data zvernennya: 28.02.2026).

18. Postanova KKS VP vid 05.07.2022 roku u spravi No. 720/1277/20. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_kks_vp_vid_05_07_2022_roku_u_spravi_720_1277_20_1/ (data zvernennya: 28.02.2026).

19. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 13 travnia 2020 roku u spravi No. 814/2148/16. URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/2657/document/2772> (data zvernennya: 28.02.2026).

20. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 30 bereznia 2021 roku u spravi No. 542/1428/18. URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/3823/document/3963>

21. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod (z protokolamy). Rym, 4.XI.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (data zvernennya: 15.07.2025).

22. European Court of Human Rights. Case of Thlimmenos v. Greece (Application no. 34369/97). 6 April 2000. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-58561%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58561%22]}) (data zvernennya: 03.03.2026).

23. European Court of Human Rights. Case of D.H. and Others v. the Czech Republic (Application no. 57325/00). 13 November 2007. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-117744%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-117744%22]}) (data zvernennya: 03.03.2026).

24. European Court of Human Rights. Burmych and Others v. Ukraine (striking out) [GC] – 46852/13 et al. Judgment 12.10.2017. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22002-11722%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22002-11722%22]}) (data zvernennya: 03.03.2026).

25. Burmych and Others v. Ukraine. Status of Execution. URL: [https://hudoc.exec.coe.int/eng#{%22execidentifier%22:\[%22004-47973%22\]}](https://hudoc.exec.coe.int/eng#{%22execidentifier%22:[%22004-47973%22]}) (data zvernennya: 03.03.2026).

JUDICIAL ENSURANCE OF THE PRINCIPLE OF EQUALITY BEFORE THE LAW

State University "Kyiv Aviation Institute"
1 Lubomyr Huzar Avenue, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mail: kirillkopeyka@gmail.com

Purpose: to conduct research on the problem of judicial enforcement of the principle of equality of rights by analyzing and summarizing scientific research and relevant case law of the Constitutional Court of Ukraine, the Supreme Court and the European Court of Human Rights and to determine the main standards and legal positions of judicial proceedings. **Research methods:** comparative law, system-structural, analysis and summarization of scientific works and court decisions, interpretation, etc. **Results:** the relevance of judicial enforcement of the principle of equality as a key mechanism for its implementation has been established. The following main aspects of judicial proceedings as an effective means of protecting the right of a person and a citizen to equality and achieving equal and non-discriminatory access of citizens to the court have been identified. The feasibility of studying the issue of interaction between three levels of judicial enforcement - constitutional, cassation and international - has been substantiated. **Discussion:** the study of a single system of judicial instances as subjects of formation of the content of the principle of equality allowed to specify the criteria of permissible differentiation, to form standards of justification of differential treatment and to determine the limits of the discretion of the state. It was established that judicial practice acquires the status of an indicator of the effectiveness of the real level of ensuring equality, the sensitivity of the legal system to new forms of inequality and the degree of implementation of European standards. In general, the interaction of national and European judicial practice contributes to the transition from a formal to a material understanding of equality and forms modern standards of its judicial enforcement.

Keywords: principle of equality; judicial enforcement; judicial practice; law enforcement; discrimination; Constitutional Court of Ukraine; Supreme Court; European Court of Human Rights.

Дата першого надходження статті до видання: 12.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 03.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.04.2026

© Копійка К.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0